

En rejse til Letland i oktober 2001

Tirsdag, den 16.10.01

Nu sidder vi i solen på Rådhuset i Livani. Vi spiser små stykker brød med laks og spegepølse og måske også sild. På bordet står Danneborg og EECA's (Østeuropæisk Børnehjælp) plakette. Vi venter på borgmesteren, der hentede os i Riga.

Forud er gået en lang rejse, der startede kl. 06:10 på Vojens Banegård.

Vi er i denne forbindelse:

Knud Olav Knudsen, der er formand for Østeuropæisk Børnehjælp, 74 år og fra Haderslev. Jeg der er adm. chef på TV SYD i Kolding, menigt medlem i Østeuropæisk Børnehjælp, 56 år og fra Vojens. Personligt har jeg været i Letland to gange før, nemlig i 1995 hvor jeg var ledsager for Knud Olav på en lignende tur og i 2000, hvor jeg kun besøgte Riga.

Rejsen er gået stille og roligt, dog fik Knud Olav sin lommekniv inddraget i sikkerhedskontrollen i Kastrup. Den blev sendt i fragtrummet i en speciel lille kasse, som vi senere glemte ved ankomsten til Riga.

Vi holder møde med Laila, Elsa og borgmester VG. Laila fungerer som tolk og er i øvrigt gift med borgmesteren. Herudover er Laila chief specialist i development planning. Elsa fortalte via Laila, at de var glade for de seneste to sendinger.

De har muliggjort at 3 institutioner er blevet med udstyr, der for 75%'s vedkommende stammer fra EECA nemlig

1. Skolehjem (her bor børnene i hverdage fordi, de har langt hjem)
2. Nyindretning af en institution for noget der minder om gadebørn og børn af enlige.
3. Ude på landet er der startet aktiviteter for børnene.

Der fulgte en snak om, hvad der var brug for fremover: Hospitalet er interesseret i:

Desinfektionsmidler

Undertøj

Mørkt arbejdstøj

Symaskiner

Køkkenudstyr

Computere 386 og opad.

Maling og tapet til børnehaven

Elsa siger, at måske ville det være godt, hvis sendingerne ikke var til deling (der opstår åbenbart et hundeslagsmål om tingene når de ankommer).

Herefter kørte vi på sightseeing i Livani. Bl.a. blev vi sejlet over Daugave på en kabelfærg. Denne færg fik mig til at tænke tilbage på min soldatertid, hvor jeg blev fragtet over Weser i Tyskland på en lignende tingest, men da fik jeg dog redningsvest på.

Det var en lidt trøstesløs rundtur med masser af lukkede fabrikker. Vi fik også tid til at besøge den lokale Tv-station, der sendte til både Livani og Jekabpils.

Herefter blev vi kørt til Jekabpils for natten. hvor vi dels skulle bo på Hotel og dels tale med dr. IZ.

Hotellet lå i særdeles sparsom belysning ud til Daugave. Men der var ingen læge i sigte, men efter nogen venten, hvor 'eg følte at min aftensmad i nogen grad var i fare fik Knud Olav fik fat på dr. Ivars over telefonen.

Herefter blev vi i rasende fart kørt ind i byen. hvor vi spiste middag på en restaurant. Grunden til forsinkelsen var, at dr. Ivars netop havde været til et møde i Riga og først lige var kommet hjem.

Medens vi spiste fortalte dr. Ivars om situationen, som han bedømte til at være den værste i hans tid som læge. Der blev simpelthen ikke givet penge til prisstigninger på medicin m.m. så det medførte, at det hele tiden var nødvendigt at reducere forbruget.

17.10.01 – onsdag

Da jeg vågnede om onsdagen fandt jeg ud af to ting, dels at jeg var ved at blive forkølet og dels at hotellet var ganske smukt beliggende ved floden.

Kl. 08:00 blev vi planmæssigt afhentet ved hotellet og kørt tilbage til Rådhuset i Livani, hvor vi samlede vore guider op.

Herfra gik det til Børnehaven "Rukisi". Her er de glade for det legetøj, de havde modtaget. Men her er et lille men, for det er en børnehave for de forældre, der har råd til at betale. Dog betaler kommunen halvdelen for nogle af børnene. I øvrigt hørte man slet ikke børnene. De var totalt stille og pædagogerne havde absolut intet behov for høreværn, som man har i danske børnehaver. Så vidt jeg kan læse mine egne notater var børnehaven fra 1971 og det gav mig anledning til at tænke over, at det var muligt at bygge så elendigt på dette tidspunkt (Men det var i øvrigt langt fra det værste vi så).

Endvidere besøgte vi Livani Børne- og ungdomscenter, Livani Hospital og institutionen Balta Maja.

Efter frokost besøgte vi Rozupe kvindeklub, hvor kvinderne havde gjort nogle lokaler i stand til for større børn til "efter skole aktiviteter" der i en vis grad mindede om spejdere. Den onsdag, blev der i øvrigt aldrig lyst i Letland og der regnede det meste af dagen. Mit livssyn blev ikke bedre, af min tiltagende forkølelse.

Herefter kørte vi til Preili, hvor vi egentlig skulle modtages af borgmesteren, men det blev "kun" til vicekommunaldirektøren, der hedder AP. Vi har også fået en ny tolk. Hun hedder Livia og, er en ganske ung lærer, der normalt underviser i engelsk, men synes ret glad for et par dages afbræk i undervisningen. Hun fortæller i øvrigt, at forældrene er mere ambitiøse end deres børn i forhold til at lære engelsk. Ved velkomsten snakker vi om, hvad der er brug for og bliver stillet overfor spørgsmålet, om det er muligt at sende noget direkte til Preili?.

Herefter besøger vi Aiskalnis primary school, hvor der er ønsker om tapet, tæpper og symaskiner.

Herefter besøger vi Preili Hospital hvor lægen dr. JA lister ud mellem sidebenene, at grunden til at borgmesteren ikke kunne møde os var den enkle, at han passer et privat job ud over at være borgmester. Dr. A fortalte, at alt det der sendes bliver brugt. Af nye ønsker var der følgende:

Sengetøj
forbindinger
madrasser - ikke med metal fjedre og tæppebeskyttere.

Om aftenen spiste vi til middag, med både vicekommunaldirektøren og lægen. Her sagde dr. JA: "Livet er et eventyr", ligesom han også sagde, at den bedste medicin var en teskefuld af en blanding, af lige dele hvidløg og vodka. Lægen var i øvrigt også jæger og fortalte, at han om søndagen havde skudt både en ulv og en stor hjort. Samtidig fortalte han at ulvene var et stigende problem i Letland.

18.10.01 – torsdag

Næste formiddag besøgte vi Aglona Rådhus også i regnevej. Her blev vi mødt af en stor mængde mennesker, der var glade for kontakten til Danmark og de ting de har fået i årenes løb. De nævnte især en rustvogn, som de havde modtaget .Knud Olav nævnte her, at der ville komme et tidspunkt, hvor vi ikke kunne hjælpe yderligere.

Da jeg jo var knap så optaget af det officielle program gik jeg og gjorde mine egne iagttagelser. En af dem var, at alle kvinderne gik i det nyeste tøj og i sko med firkantede næser. Der gør min kone ikke engang endnu, men det kan selvfølgelig skyldes alderen.

Derefter besøgte vi en sklerose patient, der boede sammen med sin mor i et lille hus. Det var egentligt holdt ganske pænt, men der var ingen tvivl om, at de var fattige. Her ønskede de sig en lavere rullestol - frihøjde 52 cm.

Vi nåede også lige at besøge Aglona Hospital. Her havde jeg været før og, kunne se, at der var sket en betydelig forbedring. Herefter besøgte vi en ung familie med to børn, hvoraf det ene var handicappet og, ikke kunne sidde selv. Her var ønskerne en etageseng og en rullestol. Der var meget varmt og meget fugtigt i lejligheden. Der er tilsyneladende ingen der bekymrer sig om at lære folk at lufte ud. Familiens navn var:

Zaca Janina – mor
Victors Anfimon – far
Zaes Anfimon - ældre dreng
Seres Anfimon - den syge dreng

Herefter kørte vi lidt på sightseeing, fordi de havde fundet ud af, at jeg viste lidt om turisme.

Derfor besøgte vi en lille sø, hvor der lå et lille "familie hotel", der havde gæster fra nær og fjern – sagde de. Men det varer nu noget inden det når vestlig standard. Der var både bad og toilet på værelserne, men det var meget småt og noget kludret installeret. Mit bud er, at der skal arbejdes noget med turismen før forkølede vesteuropæer indfinder sig. Derudover skal der være oplevelser af en eller anden art. Men vi blev beværtet efter alle kunstens regler og det var måske ikke så godt fordi, vi skulle lige straks til frokost. Dog skulle vi lige først se en lille skovkirke.

Ved frokosten kom den næste tolk og hendes chauffør. Nu hedder tolken Olga (til oplysning for de der ikke har rejst i Letland eller interesserer sig for lettiske navne kan det fortælles at kvindernes fornavne slutter med a eller e medens mændenes altid slutter på s).

På vejen til Daugavpils besøgte vi Naujene familie krisecenter. Det var sat flot i stand og egentlig manglede de ikke så meget. Men de ønskede:

Udendørs legetøj
Køkkengrej
Sengetøj.

Letland synes at være de unge kvinders land, når det gælder det sociale område. Det er hele tiden kvinder vi møder.

Herefter gik turen til Daugavpils Hospital hvor lægen sad med en hvid hat på hovedet og, en hvid kittel fra den seneste sending arbejdstøj - tror jeg. Overlægen sad med poker face indtil Knud Olav fremdrog et instrument til rektal undersøgelse. Da vi herudover fandt termometrene frem og stillede flere i udsigt - ja så fik han smil helt op i øjenkrogene. Olga har en ønskeseddel, der kan række 10 år frem i tiden alene fra dette hospital.

Nu gik det videre til Hotel Latvia, hvor vi skulle overnatte. Bortset fra, at vi vi pandekager til morgenmad dagen efter var det et trøstesløs sted. Jeg måtte vaske lommestørklæder og tørre dem på radiatoren. Men næste dag fik vi hold på nogle papirlommestørklæder samtidig med at vi startede vores jagt på en pelshat til Edel - min kone.

Om aftenen var vi inviteret til at spise hos præsten ved den evangelisk lutherske kirke. Vi blev hentet på hotellet af Lolita, der er diakonisse. Austra, der underviser på universitet, og som jeg bedst kan betegne som en særdeles elskelig ældre dame. Hun er over halvfjerds og underviser stadig. Præsten hedder Ivars Gtissens. Det er Austra, der er tolk og nu taler vi tysk. Det viser sig dog at Lolita kan tale lidt engelsk og præsten lidt tysk. Så det går glimrende. Da Austra finder ud af, at det er første gang jeg er i Daugavpils, synes hun jeg skal se kirken og, det er da også en overraskelse. Kirkerummet er nemlig næsten tomt. Det er uopvarmet og det benyttes da også kun om sommeren, medens gudstjenesterne holdes i et lille sideskib om

vinteren. Kirken har været ombygget til andre formål og er først nu ved at blive sat i stand. Præstefruen har lavet mad, og vi spiser i præstens lejlighed, der faktisk var sat flot i stand. Det kan undre en dansker, at der ikke er sat termostater på radiatorerne endside en mulighed for at lukke for den enkelte radiator, men den eneste reguleringsmulighed i Letland er tilsyneladende at åbne vinduerne. Især desserten husker jeg, der var en art brødsuppe med svesker og fløde til. I Letland har man jo mørk brød som os, selv om de ind i mellem er i stand til at fylde det med kommen. Måske var brødet en mulighed for at lokke danske turister til. Forkølelsen udvikler sig, stadig, i negativ retning og jeg må vaske lommestørklæder på hotellet.

19.10.01 – fredag

Næste morgen er det blevet fredag, den 19. oktober og efter morgenmaden går vi en tur i byen for at finde en pelshat til Edel. Det lykkes nu ikke, men for nogle af Knud Olavs LAT får vi købt nogle papirlommestørklæder, så min næse er sikret i en tid fremover. Herefter bliver vi afhentet af Olga og chaufføren, der efter en lille sightseeing på fortet i Daugavpils kører os til Viski kommune.

Her havde vi en aftale med borgmesteren, men han var ikke tilstede i stedet mødte vi en dame, der var leder på det sociale område. Hun kendte til gengæld ikke noget til EECA, og vidste vist nok heller ikke at vi kom.

Vi kørte ud i et landområde og undervejs fik vi en snak med de to damer (tolken og lederen fra det sociale område) om arbejdsløshed. De prøvede at forklare os, at de officielle statistikker fortalte at 10% var arbejdsløse, men de formodede dette tal svarede til 50%. Det lyder mærkeligt for en dansker, men i Letland bliver man kun registret som arbejdsløs, hvis man selv retter henvendelse til myndighederne. Hertil kommer, at mange ikke kender mulighederne for at få hjælp og derfor ikke går til det offentlige. Endvidere har de ikke noget personnummersystem og det er kun staten der kender skattegrundlaget. Herudover kan personer flytte uden at lade det registrere.

Vi besøgte to alenemødre. En med eet barn og en med fire børn. For begge gjaldt det, at de forsøgte at holde det pænt. Fugt var et stort problem, men vi var ikke i stand til blot at få tolken Olga til at tro på at det hjalp at åbne vinduet.

Rezekne nåede vi med betydelig forsinkelse, hvor vi blev modtaget af tolken, der nu var mand, der var trådt til i stedet for den sædvanlige kontaktperson. Herfra kørte vi til hospitalet i Livani. Her ønskede man

35 senge
dropstativer
undersøgelsesborde
toiletter - 20 evt.
tæppebeskyttere
gangstativer
tæpper
frysere
køkkenudstyr

Knud Olav lovede første en transport til Rezekne i marts/april.

Også fra mit forrige besøg husker jeg Rezekne, som et lidt mere velfungerende område. På hospitalet havde de fået malet og opsat mange nye fliser o.s.v., men godt så det stadig ikke ud. Og så gør de ikke rent - heller ikke det reoverede.

Også på markerne ser der ud til at være større landbrugsaktivitet end f.eks i Daugavpils.

Medens vi sidder på lægens kontor på hospitalet i Livani er Knud Olav lidt splittet. Han vil gerne se noget, men helst det ringeste. Han er også opmærksom på, at vi ikke kan løse alle problemer. Vi sidder længe, og jeg har tid til at filosofere lidt over det vi har oplevet: I dag har vi nok set de elendigste forhold på hele turen blandt de "truede familier", men alligevel synes jeg de prøvede at holde det "pænt" med de midler de havde, men det er jo lidt af en vurderingssag. Det har måske været en fordel, at jeg har været voldsomt forkølet, for det hæmmer jo lugtesansen. Det er også en fantastisk tolk vi har denne gang. Dels er han dårlig til engelsk og dels har jeg ham mistænkt for at finde svarene i sit eget hoved på en måde, der at Knud Olav

ikke kan kontrollere det. Og har han ikke et svar siger han: "Maybe". Medens vi har siddet der er Knud Olav kommet i kontakt med Danmark og fået lovning på nogle senge til hospitalet.

Tilbage i Rezekne bliver vi overladt til os selv for aftenen. Ikke helt som aftalt, men det forløber ganske godt, for vi finder selv en lille restaurant, hvor det lykkes for os, at bestille mad selv om servitricen ikke forstår et ord af hvad vi siger.

20.10.01 – lørdag

Dagen efter besøger vi en skole i Tiskadi. Skolen er for forældreløse børn. Den er stort set velfungerende og ser pæn ud. Den er sat i stand med nye termoruder, men der er fugt på ruderne. Der er selvfølgelig ting der mangler. Ønskelisten ser således ud

Strygerulle

Vaskemaskiner

Kartoffelskræller. (Det er ikke muligt at fortælle dem, at eleverne evt. kunne hjælpe med en kniv.)

Skolemøbler

Tavler

Køleskabe

Komfur

Herefter kører vi tilbage til Rezekne og sætter tolken af, for at køre den lange til Riga, hvor vi indlogerer os på Hotel Victoria. Nu fortsætter vi turen efter en pelshat til Edel. Turen går over Zeppelin hallerne ind i de pænere kvarterer i byen. Men det lykkes ikke. Til gengæld holder vi en pause på en restaurant, hvor Knud Olav får kaffe og æblekage medens jeg får en øl. På bordet ligger der et lille plastkort, hvor serveringen efterhånden istrerer det vi køber og så betaler vi ved udgangen. Jo i Riga er de ikke bagud – jeg har ikke noget lignende.

21.10.01. – søndag

Dagen efter bliver vi forenet med Knud Olavs lommekniv og derefter går turen til København og med et overfyldt tog videre til Vojens. Vi stiller urene en time tilbage - for i Letland er de foran med tiden.

Efterskrift

Under besøget i Letland fik vi en del smågaver i form af lidt keramik, heriblandt var der en lille nisse som jeg fik. Den står nu i vor entre med en rød sløjfe om halsen. Den får mig selvfølgelig til at tænke på Letland, og hvad vi kan gøre for dem og hvilken udvikling der er sket og rent fagligt - Er der fjernsyn i det? Der er selvfølgelig sket meget. Det ser knap så trøstesløst ud på hospitalerne, men ude i de små hjem var det bestemt stadig trist. Man kunne godt have en fornemmelse af, at man ligesom har givet op, overfor de allerfattigste. Men man sidder også stadig med en fornemmelse af, at det tager tid at overtage styringen af et land, og, det var vel det man gjorde i Letland. Der er stadigvæk god brug for det vi sender over. især på hospitalerne men også i hjemmene. I hjemmene er problemet selvfølgelig at husgeråd o.l. vanskeligt kan "bære" transportudgiften. Endelig er der et stort behov for brugt tøj bl.a. de allerfattigste. Eksempelvis gik faderen i en af de "truede familier" med et par nålestribede bukser og pløjede - dels så det sært ud og dels var det måske så som så med hvor meget de varmede. Hvis man sender tøj til disse familier, vil det ikke være i konkurrence mellem hverken tekstilindustrien eller butikker i Letland, for disse familier har simpelthen ingen penge, men med lidt bedre tøj kunne de få en mere menneskeværdig tilværelse. For mig ser det ud som om området omkring, Daugavpils er det mest trængende område og Rezekne det bedst fungerende. Tv-mærssigt er der flere muligheder. Vi kunne støtte en indsamling af f.eks. symaskiner (problemet er vi kender ikke effekten af at vi omtaler noget, men den er betydelig). Vi kunne følge en sending fra den bliver samlet ind til den bliver afleveret i Letland. Der er både tale om en god historie og gode billeder. Og nissen står der jo stadig, så det kan være jeg får flere ideer.

November 2001 Hans Egon Lorenzen